

Manzinger Krisztián:

A 2019-ES EURÓPAI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK NEMZETISÉGI VONATKOZÁSAI

Bevezető

Az Európai Unió (EU) politikai, gazdasági és társadalmi szempontból mozgalmas éveken van túl és várhatóan hasonló kihívásokkal néz szembe a jövőben is. A 2019-es európai parlamenti (EP) választást sokan vízválasztónak hitték, olyan szavazásnak, amelyen a hagyományos politikai közép meggyengül és az európai polgárok frusztrációja elitellenes mozgalmakat küld majd tömegesen a strasbourgi EP-be. Ez az áttörés elmaradt, viszont az EP-szavazás eredménye így is bőségesen szolgáltat elemzésre okot adó témát. Ennek oka az, hogy az EP tényleg leképezi az EU lakosságát: vannak ott kormánypártiak és ellenzékiek, a hagyományos pártokhoz tartozók és a törvényi kereteken belül elhelyezkedő radikális mozgalmak, illetve többséghez és kisebbséghez tartozók is. Jelen cikkben ez utóbbi csoportot, a tagállamokból az EP-be jutott nemzetiségi pártok és képviselők 2019-es eredményeit kívánjuk részletesebben vizsgálni.

Ennek érdekében először a nemzetiségi pártok fogalmi lehatárolását végezzük el, majd az érintett tagállamok és nemzetiségek vonatkozó belpolitikai fejleményeinek rövid bemutatása következik. Mivel az EU tagállamainak belpolitikája rendkívül változatos, ez csak több alfejezetben történhet meg, aminek során igyekszünk a 2019-es EP-szavazási eredmények és a főbb események mellett a mostani EP-kampány témáiról és fókuszpontjairól is röviden említést tenni. A legbonyolultabb helyzet mindenképpen a spanyolországi, ahol ez a bemutatás – annak kifejezetten vázlatos jellege ellenére is – terjedelmében szükségszerűen hosszabb lesz, mint a más államokra vonatkozó ismertetés.

Az összegzésben – lévén, hogy hosszútávú következtetések levonása egyelőre csak korlátozottan lehetséges – egyfajta prognózist kívánunk adni annak tekintetében, hogy a mostani eredményeknek milyen következményei lehetnek a 2019-2024-es ciklusban.

1. Fogalmi lehatárolás

A *nemzetiség* definiálásához az 1970-es években kialakított Capotorti-féle meghatározást vesszük alapul, vagyis az EU-s tagállamok lakosságának azon részeit tekintjük nemzetiségnek, akik tradicionálisan az adott állam területén élnek állampolgárként, a lakosság többségétől eltérő nyelvük, vallásuk, illetve kultúrájuk van és ennek megőrzéséért közösségként aktívan fellépnek – például politikai eszközökkel is. Nemzetiségnek nevezzük az egyszerűség kedvéért jelen írásban azokat a közösségeket, amelyek ezt a meghatározást magukra nézve elutasítják, így például a katalánokat is.¹ Érdemes hangsúlyozni, hogy egyes nemzetiségek nagyobb lélekszámúak, mint egy-egy tagállam: a katalánok például többen vannak, mint Finnország vagy Szlovákia lakossága, a romániai magyarság nagyobb lélekszámú, mint Észtország, a szlovákiai magyarság létszáma pedig meghaladja Málta lakosságát és megközelíti Luxembourgét.

A több mint 40 évvel ezelőtt kimunkált Capotorti-féle fogalom annak ellenére megállja a helyét ma is, hogy elsősorban Nyugat-Európa országainak lakossága az elmúlt évtizedekben Európán belüli és azon kívüli migráció révén jelentősen átalakult: a korábban egyértelműen népességkibocsátó Olasz- és Spanyolországba hatalmas számba érkeztek külföldi munkavállalók – köztük például egy-egy millió román állampolgár, de több millió EU-n kívüli is. Hasonlóképpen él egy jelentős portugál diaszpóra Luxemburgban, akik 2019-ben már az összlakosság 15%-át teszik ki, miközben a luxemburgi állampolgárok aránya az országban immár alig haladja meg az 52%-ot.² Ezek a népességcsoportok azonban – hasonlóan a harmadik országokból érkezettekhez – többnyire nem a nemzetiségre jellemző etnikai alapú politikálást folytatnak, hanem az

¹ A katalánok magukat nemzetként definiálják, ez a megközelítés jelent meg például a 2006-os Statútum-módosításban is, amelyet viszont a 2010-es spanyol alkotmánybírósági döntés – más kitételek mellett – eltávolított a szövegből.

² 2019. január 1-jei adat. *Population par sexe et par nationalité au 1er janvier (x 1 000) 1981, 1991, 2001-2019*, https://statistiques.public.lu/stat/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=12853&IF_Language=fra, letöltés ideje: 2019.06.02.

adott ország meglévő politikai pártjaiba illeszkednek be, ezért sem tartoznak vizsgálódásunk fókuszába.³

*Nemzetiségi párt*nak ezen írásban azokat a politikai formációkat nevezzük, amelyek elsősorban valamely nemzetiség érdekeit kívánják az európai politikai színtéren megjeleníteni. Ezek a politikai erők olyan közösségekhez kötődnek, amelyek hagyományosan az adott állam területén élnek és lakóhelyükön – amely az érintett állam fennhatósága alá az államnak a modern kort megelőző terjeszkedése vagy a modern korban bekövetkezett határváltozás miatt került – sok esetben többséget, de legalábbis erős kisebbséget alkotnak.

Nemzetiségi pártnak tekintjük a Romániai Magyar Demokrata Szövetséget (RMDSZ), amely formálisan nem párt – a román párttörvény ezt lehetővé teszi – és a szlovákiai Híd-Most-ot is, amely önmagát nem nemzetiségi pártként határozza meg, de a 2014-2019-es EP-ciklusban egyetlen EP-képviselője egy magyar nemzetiségű személy volt, akinek a nevéhez fontos kisebbségi dokumentum elfogadása fűződik.⁴ Habár Bulgária jogrendszere tiltja etnikai pártok létrehozását, nemzetiségi pártnak tekintjük a bulgáriai Mozgalom a Jogokért és Szabadságokért pártot is, hiszen az előző ciklus négy EP-képviselője közül három török etnikumú volt, akik aktívan részt vettek az EP nemzetiségi vonatkozású munkájában.

Az viszont, hogy valamely párt – akár egyetlen – EP-képviselője kisebbségi származású, nem jelenti automatikusan az adott párt nemzetiségi pártként való meghatározottságát: nem nemzetiségi párt az osztrák liberális NEOS–Az Új Ausztria és Liberális Fórum nevű formáció, habár egyetlen EP-képviselője egy ausztriai szlovén származású személy volt a 2014-2019-es ciklusban, aki hangsú-

³ Elképzelhető azonban már közepes időtávban ebben változás, például a 2019-es EP-választáson Németországban indult egy elsősorban a török közösséghez kötődő párt, az Innovációért és Igazságért Szövetség (BIG). A BIG a mostani választáson 68,654-ot szerzett meg az összesen leadott 37,389,231 érvényes szavazatból. <https://bundeswahlleiter.de/en/europawahlen/2019/ergebnisse/bund-99.html>, letöltés ideje: 2019.06.02.

⁴ Az EU-ban élő kisebbségekre vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2018/2036(INI) számú, 2018. november 13-án az EP plenárisa által elfogadott jelentés.

lyozta, hogy nem kíván kisebbségi ügyekben aktív lenni és ehhez tartotta is magát.⁵ (Mindazonáltal 2019-ben az adott képviselő már egy szlovén liberális párt, Alenka Bratušek Pártja (SAB) EP-listavezetőjeként kísérelt meg – sikertelenül – újabb EP-mandátumot szerezni.) Ugyanígy nem szerepel a jelen írásban – ezen az említésen túl – a ciprusi szélsőbaloldali Progresszív Munkáspárt (AKEL) 2019. május 26-án mandátumot szerzett török nemzetiségű képviselője, habár életútja alapján feltételezhető, hogy aktív lesz legalább ciprusi, illetve görög-török ügyekben.⁶

2. Változó politikai környezet

A most befejeződött EP-ciklus politikai szempontból rendkívül turbulens volt, elég a 2015-ös menekültválságra, a 2016-os Brexit-szavazásra, a katalán függetlenség 2017-es kikiáltására, a különböző populista mozgalmak előre törésére vagy a különböző gazdasági krízisekre utalni. A kihívásokra adott politikusi válaszokkal való általános társadalmi elégedetlenség következménye lett az állampolgárok *main stream* pártoktól való elfordulása, ami a jelen írásban vizsgált régiók-nemzetiségek tekintetében is politikai súlyponteltolódásokat eredményezett. Amint látni fogjuk – néhány kivételtől eltekintve – ez a nemzetiségi pártok esetében mégsem eredményezett akkor átalakulást, mint egyes országok többségi pártjai tekintetében.

A következő táblázatban a jelen írás fókuszába eső pártokat so-

⁵ Habár politikai karrierjét a karintiai szlovén közösség tagjaként kezdte, már a bécsi szövetségi parlamentbe történt 2013-as megválasztásakor idejétmúltak nevezte a kisebbségi szervezeteket. *Austrian MP Mlinar Says Minority's Organisation Outdated*. STANews, 2019.10.09. Letöltés helye: www.english.sta.si; letöltés ideje: 2019.06.02. Az EP-be történt 2014-es megválasztását követően a kihívások és a célok kapcsán a kisebbségi kérdést nem is említette. *Interview with Angelika Mlinar, MEP for the Austrian liberal party NEOS and ALDE*. Europe's Café, 2014.07.22. Letöltés helye: www.europecafe.wordpress.com; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁶ Az észak-ciprusi egyetemi professzor, Niyazi Kızılyürek szakterülete Ciprus és Törökország politikatörténete, illetve korábban Nikosz Anasztaziadesz ciprusi államfő tanácsadója is volt.

roljuk fel, így például Belgiumból csak azokat a flamand pártokat, amelyek célja a függetlenség, de azt a német képviselőt nem, akit a német közösség alanyi jogon választhat. Az 1. számú táblázat mutatja az egyes EP-frakciókhoz tartozó kisebbségi pártokat és azok képviselőinek számát a 2014-2019-es ciklusban és a szám várható alakulását a 2019-es választási eredmény alapján.⁷

1. táblázat. Az EP nemzetiségi érdekeket megjelenítő képviselőinek nemzeti párttagsága és európai pártszövetsége.

Pártcsalád	Év	Mandátum	Pártok
EPP	2014	10	1 MKP (szlovákiai magyar), 2 RMDSZ (romániai magyar), 1 Most-Híd (szlovákiai szlovák-magyar), 3 Fidesz* (romániai, szerbiai és ukrainai magyar), 1 SVP (olaszországi német), 1 PO* (lengyelországi sziléziai), 1 UDC ⁸ (spanyolországi katalán)
	2019	5	2 RMDSZ (romániai magyar), 2 Fidesz* (szerbiai és ukrainai magyar), 1 SVP (olaszországi német)
G-EFA	2014	11,8	2 ERC (spanyolországi katalán), 0,5 Compromís (spanyolországi valenciai/katalán), 1 ICV (spanyolországi katalán), 4 N-VA (belgiumi flamand), 1 LKS (lettországi orosz), 2 SNP (skót), 1 PC (walesi), 0,3 BNG (spanyolországi galíciai)
	2019	12	2 ERC (spanyolországi katalán), 3 N-VA (belgiumi flamand), 1 LKS (lettországi orosz), 3 SNP (skót), 1 PC (walesi), 1 PNC (korzikai), 0,5 EH Bildu (spanyolországi baszk), 0,5 BNG (spanyolországi galíciai)

⁷ A Fidesz esetében a cikk megírásakor még nem született döntés az európai néppárti (EPP) tagság ügyében.

⁸ A párt 2017-ben megszűnt, az EP-képviselő folytatta a tevékenységét.

ALDE	2014	9	4 DPS (bulgáriai „török”), 1 SFP (finnországi svéd), 1 IDS (horvátországi isztriai), 1 CDC ⁹ (spanyolországi katalán), 1 PNV (spanyolországi baszk), 1 KESK (észtorozági orosz)
	2019	8	4 DPS (bulgáriai „török”), 1 SFP (finnországi svéd), 1 IDS (horvátországi isztriai), 1 PNV (spanyolországi baszk), 1 KESK (észtorozági orosz)
GUE/NGL	2014	2	0,75 EH Bildu (spanyolországi navarrai/baszk), 0,25 Anova (spanyolországi galíciái), 1 SF (észak-ír)
	2019	3	1 EH Bildu (spanyolországi navarrai/baszk), 1 SF (észak-ír), 1 AKEL* (ciprusi török)
ECR	2014	1	1 LLRA (litvániai lengyel)
	2019	1	1 LLRA (litvániai lengyel)
S&D	2014	3	1 SPDS (lettországi orosz), 2 PSC* (spanyolországi katalán)
	2019	3	2 SPDS (lettországi orosz), 1 PSC* (spanyolországi katalán)
ENF	2014	1	1 VB (belgiumi flamand)
	2019	3	3 VB (belgiumi flamand)
Kérdéses	2019	2 (3)	2 (Brexít esetén 3) függetlenségpárti katalán Spanyolországból

A törtszámok azt mutatják, hogy az EP-képviselő csak az adott ciklus meghatározott részét töltötte ki, zömmel a pártszövetség más tagjaival megosztott mandátum keretében. A *-gal jelzett pártok olyan nem nemzetiségi pártokat jeleznek, amelyeknek a jelen cikk értelmében vett nemzetiségi kérdésben személyes érintettséggel és aktivitással rendelkező tagjuk van. (Saját szerkesztés.)

Az európai nemzetiségi mozgalmak a többségi társadalmakhoz

⁹ A párt 2016-ban megszűnt, az EP-képviselő folytatta a tevékenységét.

hasonló módon változnak, miképp ennek következtében a nemzetiségi közösségeket érintő politikai szempontból fontos kérdések is módosulnak. Egyes nemzetiségi területeken például az elmúlt évtizedben elérhető közelségbe került, illetve reálisnak tűnő politikai célkitűzésként fogalmazódott meg az állami függetlenség vagy az érintett államon belüli autonómia megteremtése, máshol pedig az állam nemzetiségeket elnyomó politikája lazult vagy éppen erősödött. Ezeknek a fejleményeknek a jelentősége a 2019-es EP-választás eredményeinek elemzésekor szükségszerűen hangsúlyozandó, ezért a jelen írás következő részében röviden áttekintjük azoknak az államoknak/nemzetiségeknek a vonatkozó eseményeit, amelyek EP-képviselővel rendelkeznek a mostani választás szerint vagy rendelkeztek a 2014-2019-es ciklusban.

A nemzetiségi pártok és képviselők 2019-es választás során elért eredményei különösen figyelemre méltóak annak fényében, hogy a választáson való részvétel magasabb volt, mint 2014-ben. Idén az EU-s polgárok 50,95%-a szavazott az öt évvel ezelőtti 42,61%-hoz képest. Egyes országokban különösen nagy volt a különbség: Romániában 51,07% a korábbi 32,44% helyett, Szlovákiában 22,74% a korábbi 13,05% helyett – ami még növekvő szavazatszám mellett is a magyar etnikai párt kiesését eredményezte – Spanyolországban pedig 64,30% a 2014-es 43,81% helyett – bár itt önkormányzati, illetve 11 autonóm közösségben és a két autonóm városban (Ceutában és Melillában) regionális parlamenti választást is tartottak.¹⁰ Ez a magasabb részvétel az általában fogyatkozó számú nemzetiségek számára különös kihívást jelentett, amelyet azonban többségük meg tudott haladni.

¹⁰ A részvételi adatokat lásd 2019 European election results, <https://www.election-results.eu/turnout/> letöltés ideje: 2019.06.02.

3. 1. Belgium (Flandria)

A 11 milliós Belgium az elmúlt mintegy 60 év során folyamatos alkotmányos reformok révén vált unitáriusból föderális állammá,¹¹ amely ma három EP-s választókerületre oszlik: a 21 EP-képviselőből tizenkettőt a lakosság mintegy 60%-át kitevő flamand, nyolcat vallon, egyet pedig német választókerületben választanak. Habár Magyarországon elsősorban a belgiumi németiséget tekintjük kisebbségnek – ami helytelen, hiszen a német államalkotó közösség a flamandok és a vallonok mellett – a jelen írásban kifejezetten a flamand részre kívánunk koncentrálni. Ennek oka az, hogy egyes flamand pártok követnek olyan politikai – főként függetlenedési – célokat, amelyek őket a jelen írásban vizsgált nemzetiségi pártok közé helyezik, míg a vallon vagy más flamand képviselők, illetve a belgiumi német képviselő nem.

A belga állami kereteket hagyományosan flamand politikai erők feszegették, köszönhetően annak, hogy az 1831-es függetlenség-től kezdve a föderalizálásig kifejezetten erős francia orientáltságú külpolitika mellett egyre gyengülő mértékben, de folyamatosan a *francia* belpolitikai irányvonalat is vitt az állami elit.¹² Ennek köszönhetően a függetlenségi pártok léte állandó, de támogatottságuk változó. A mai flamand politikai életben meghatározó pártok közül a 2001 óta létező Új-Flamand Szövetség (N-VA) és a szélsőjobboldali Vlaams Belang (VB) egyértelműen függetlenségpártiak,¹³ míg a Kereszténydemokrata és Flamand Párt (CD&V), a Flamand Liberálisok és Demokraták (VLD), illetve a Szocialista Párt–Mások (SP.A) a jelenlegi föderális állam-berendezkedésen

¹¹ Barsi Boglárka: A belga állam fejlődése – Az unitárius államtól a föderális államig. In: *Tér és Társadalom* 2000/1., 171–192., Manzinger Krisztián: A föderális belga állam, avagy a vallon-flamand együttélés sarokpontjai. In: *Pro Minoritate* 2016/2., 3–20.

¹² Az unitárius államban a társadalmi emelkedés útja a francia irányultság elfogadása és képviselete lett, a flamandot igyekeztek az állami működésből és a felsőbb szintű oktatásból kiszorítani. A folyamat már a 19. század második felében megbicsaklott, de véglegesen csak a föderalizálás során tűnt el.

¹³ A párt – illetve elődje, a Vlaams Blok – nem csak függetlenségpárti, de rasszista szólásokat is hangoztat.

túllépő, de az államegységet fenntartó konföderációs megoldás felé mozdulnának.¹⁴

A 2014-es EP-választás meglepetésereje az N-VA lett, amely a 2004-es és 2009-es egy-egy mandátum helyett négyet szerzett és ezzel a legnagyobb flamand és belgiami politikai erővé vált; míg a 2019-es választása a visszatérő VB. A 2. számú táblázat mutatja a függetlenségpárti flamand politikai erő támogatottságát és EP-mandátumainak számát 1989-2019 között.

2. táblázat. A függetlenségpárti flamand politikai formációk EP-választásokon szerzett mandátumainak száma, illetve pártlistáik százalékban megadott támogatottsága Belgium összes szavazójához viszonyítva.

Párt/Év	1989	1994	1999	2004	2009	2014	2019
VB	1 (4,1%)	2 (12,5%)	2 (9,4%)	3 (14,3%)	2 (9,8%)	1 (4,2%)	3 (11,5%)
N-VA		-	-	-	1 (6,1%)	4 (16,8%)	3 (13,5%)

2019-ben a két párt együtt Belgiumban 25%-ot, Flandriában pedig 41,5%-ot ért el.¹⁵ (a szerző szerkesztése.)

Az N-VA felfelé ívelése a 2018. októberi belgiami helyi önkormányzati választáson tört meg először: habár az N-VA még mindig a legtöbb szavazatot szerezte, de több helyen visszaszorult – elsősorban a flamand zöldek, illetve a szélsőjobboldali VB javára.¹⁶ A 2019-es EP-választásokkal egyidőben rendezett szövetségi és regionális parlamenti szavazás ugyanúgy megerősítette az N-VA első helyét, de

¹⁴ A flamand parlamentben a felsoroltakon és két független képviselőkön kívül a Zöldek és a Frankofónok Uniója van jelen a 2014-2019-es törvényhozási ciklusban, a kormányt az N-VA, a CD&V és a VLD adja, az említett 5 párt pedig a 124 képviselői helyből 112-t birtokol.

¹⁵ Forrás: *Résultats chiffrés Collège électoral néerlandais*, <https://elections2019.belgium.be/fr/resultatschiffres?el=EU&id=EUL12025>, letöltés ideje: 2019.06.02.

¹⁶ *So who won the election? Flanders News*, 2018.10.15. Letöltés helye: www.vrt.be/vrt-nws/en/; letöltés ideje: 2019.06.02. Az N-VA 2018. december 8-án kilépett a belga szövetségi kormányból és ellenzékbe vonult.

Flandriában jelentősen erősödve a VB lett a második párt. Mindez a belgiumi EP-delegáció összetételére is kihat: a flamand helyek negyedét-negyedét, hármat-hármat ugyanis az N-VA és a VB szerezte meg. Nemcsak az EU-ban okozhat gondot ez a fejlemény; várhatóan ismét nehéz szövetségi kormányalakítási tárgyalások következnek majd – a 2010-es választás után például 541 napig tartott a szövetségi kormány megalakítása – különösen, hogy az N-VA elnöke már május 26-án este, az eredmények ismeretében bejelentette, hogy ideje megkezdeni a tárgyalásokat Belgium konföderációvá alakításáról,¹⁷ illetve hogy részükről nem feltétlenül elkötelezettek a VB ellen 1991 óta létező politikai karantén fenntartásában.¹⁸

3. 2. Spanyolország

Az ország „nemzetiségi” autonóm közösségei (AK) közül a legismertebb a függetlenségre aspiráló Katalónia, mellette azonban más AK-kban is voltak földrengésszerű átalakulások az elmúlt években. Ezek közül különösen azok érdemelnek figyelmet a jelen írás tekintetében, ahol ez az átalakulás a spanyol és a regionális – elsősorban navarrai baszk és valenciai – identitás közötti politikai opcióbeli váltást is mutatott.¹⁹

Navarrában korrupciós botrányok miatt megbukott az 1982 óta kormányzó spanyol jobboldal és a 2015. májusi választást követően a baszk és a baloldali spanyol erők alakítottak kormányt, amelyek

¹⁷ Bart De Wever après les élections: «Il faut mettre définitivement fin à cette misère et jouer la carte du confédéralisme». *Le Soir*, 2019.05.27. Letöltés helye: www.lesoir.be; letöltés ideje: 2019.06.02.

¹⁸ *Elections 2019: percée du Vlaams Belang, le retour des démons extrémistes. Le Soir Plus*, 2019.05.26. www.plus.lesoir.be; letöltés ideje: 2019.06.02.

¹⁹ Az 1978-as spanyol alkotmányozást követően egyes AK-k politikai vezetése más AK nemzetiségi irányvonalával szemben határozta meg az érintett terület irányvonalát: Aragóniában és Valenciában Katalóniával, Navarrában pedig a baszk nyelvvel szemben. Núñez, Xosé-Manoel: *Autonomist Regionalism within the Spanish State of the Autonomous Communities: An Interpretation*. In: Safran, William– Máiz, Ramón (eds.): *Identity and Territorial Autonomy in Plural Societies*. London–Portland: Frank Cass. 2000. 128–130.

kiszélesítették a baszk nyelv használhatóságát és olyan szimbolikus jogszabályokat fogadtak el, mint például a szélsőjobboldal és a közhivatalnokok áldozatainak emlékéről és kárpótlásáról szóló törvény.²⁰ Valenciában is korrupció miatt bukott meg az 1995 óta kormányzó spanyol Néppárt (PP), helyettük pedig a Valenciai Szocialista Párt (PSPV, a Spanyol Munkáspárt PSOE valenciai szövetségese), a valenciai nemzetiségi erő (Compromís) és a Podemos formálta többség került hatalomra 2015-ben.

A 2019. április 28-i spanyol parlamenti választások bizonyos átrendeződést mutatnak: Valenciában a Compromís a 2016-os négy helyett mindössze egy képviselői és egy – delegált – szenátori mandátumot szerzett,²¹ Navarrából pedig az EH Bildu nem jutott mandátumhoz. Baszkföldön viszont taroltak a baszk nemzetiségi pártok: a Baszk Nemzeti Párt (PNV) hat képviselői és kilenc szenátori helyet szerzett a korábbi 5+5 helyett, míg az EH Bildu is, amely négy képviselői és egy szenátori helyhez jutott ott. A Kanári-szigeteki Koalíció (CC) is megerősödött, két képviselői és egy szenátori hely a korábbi 1+0 helyett.

Az igazi turbulenciát azonban – nemcsak spanyol, hanem európai tekintetben is – Katalónia okozta az elmúlt években, ahol a probléma az 1978-as alkotmányos keretekkel való elégedetlenségben rejlik, amelynek módosításával utoljára 2006-ban próbálkoztak meg. A madridi törvényhozással kialakult szöveget végül 2010-ben az Alkotmánybíróság jelentős pontokban – például a katalán nemzet léte, a katalán nyelv ismeretére, az állam-Katalónia bilaterális egyeztetésre vonatkozó előírások, illetve a katalán adóhivatal felállítása – megsemmisítette.²² A Spanyolországon belüli jogállással,

²⁰ Az először 2015-ben elfogadott jogszabály jelentős részét alkotmányellenességre hivatkozással a spanyol Alkotmánybíróság 2018. július 29-én megsemmisítette, de a navarrai törvényhozás 2019. március 21-én ismét elfogadta a törvényt. A szöveg elérhető *Ley Foral 16/2019, de 26 de marzo, de reconocimiento y reparación de las víctimas por actos de motivación política provocados por grupos de extrema derecha o funcionarios públicos*, https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2019-5738 letöltés ideje: 2019.06.02.

²¹ 2016-ban a Compromís a Podemos-szal indult választási szövetségben Valenciában.

²² Az Alkotmánybíróság döntése kapcsán ld. például Domokos Endre: A katalán autonómia és kibővítésének aktuális kérdései. In: *BGF EU Working Papers*, 2/2010. 73–86., illetve Nemes Krisztina: Függetlenség–Állam–Nyelv: Katalónia különleges esete. In:

majd a függetlenséggel kapcsolatos spanyol-katalán politikai vita a katalóniai társadalomra is hatott: a függetlenség támogatottsága az 2006-2009 közötti 15% körüli értékről 2013 novemberére 48,5%-os csúcsra emelkedett, majd onnan egy 40% körüli értékre beállva stabilizálódott.²³ Mindez a katalóniai politikai életre is kihatott: az AK-ban 1978 óta meghatározó Konvergencia és Unió (CiU) pártszövetség 2015-ben a függetlenség kérdése kapcsán lényegesen eltérő álláspontok miatt bomlott fel.²⁴

Kifejezetten függetlenségpárti erők először a 2012-es katalán parlamenti választáson szereztek többséget, majd ezt megismételték – egyfajta függetlenségi népszavazásként hirdetve a szavazást – a 2015-ös előrehozott tartományi választáson.²⁵ A 2015-ös választásokat követték a 2017-es év eseményei: a függetlenség kikiáltása, a katalán autonómia madridi felfüggesztése és az előrehozott katalán parlamenti választás 2017. december 21-én. Ez utóbbit a spanyol egységpárti Ciudadanos nyerte, de kormányt – második próbálkozásra, 2018. május 14-én – a függetlenségpárti relatív többséggel rendelkező Quim Torra tudott alakítani.²⁶

A 2019. áprilisi spanyol parlamenti választáson jól szerepeltek Katalóniában a függetlenségpárti erők – a Katalán Köztársasági

Létünk 2015/2. 117–128.

²³ *Centre d'Estudis d'Opinió: Political Opinion Barometer. 2nd wave 2018.* Generalitat de Catalunya: Barcelona. 2018, 12. Letöltés helye: www.upceo.ceo.gencat.cat; letöltés ideje: 2019.06.02. A legfrissebb, 2018. második félévi adatok lényeges elmozdulást ebben a tekintetben nem mutatnak, a katalóniai lakosság 38,8%-a függetlenséget, 22,4%-a pedig egy föderális Spanyolországot szeretne, miközben a jelenlegi helyzettel csak 25,5% elégedett, túl soknak azt pedig 7,8% tartja. Uo. 12.

²⁴ *Convergència enterra la federació: „El projecte polític de CiU s'ha acabat i cal una separació amistosa”.* Ara.cat, 2015.07.18. Letöltés helye: www.ara.cat; letöltés ideje: 2019.06.02.

²⁵ A függetlenségpárti pártok többsége félretéve ideológiai ellentéteiket Junts Pel Sí (Együtt az igenért) lista néven indultak és a külön induló szélsőbaloldali függetlenségpárti CUP-pal együtt meg is szereztek a képviselői helyek többségét, 72-t a 135-ből. A teljes győzelmet azonban nem mondhatták magukénak, mert a 77% feletti részvétellel lefolyt választáson a leadott szavazatoknak mindössze 47,7%-át kapták meg, így a függetlenséget nem támogató szavazók még mindig többséget alkottak. *Eleccions al Parlament de Catalunya 2015.* Letöltés helye: https://web.archive.org/web/20150930003326/http://resultats.parlament2015.cat/09AU/DAU09999CM_L4.htm letöltés ideje: 2019.06.02.

²⁶ A kormányt támogató erők a katalán JxCat-Junts és ERC-CatSi voltak.

Baloldal (ERC) vezette ERC-Szuveranisták szövetség és a Junts Pel Catalunya – 22 képviselői helyet szereztek meg az elérhető 48-ból és 13 szenátori széket a 16-ból. Az erősebb a letartóztatásban lévő Oriol Junqueras korábbi katalán alelnök nevével fémjelzett ERC listája volt, amely 2016-hoz képes megduplázta szavazatai számát, elérve az egymilliót és első helyen végzett a négy katalóniai provinciából háromban. Összességében tehát jó eredményeket értek el a nemzetiségi pártok Spanyolország szerte – a 350 képviselőből 36, a 266 szenátorból pedig 31 nemzetiségi párt színeiben szerzett mandátumot – de a katalán függetlenségek kiugróan jól.

Spanyolországban, habár nincs választási küszöb, a nemzetiségi pártok hagyományos politikai preferenciájuknak megfelelően kialakított választási koalíciókban indulnak az EP-szavazáson, illetve előre megegyeznek a megszerzett mandátum(ok) „felosztásban”.²⁷ 2019-ben így indult a Szolidáris Európáért Koalíció (CEUS) – 2014-es Európáért Koalíció (CEU) utódként – baszkföldi és navarrai baszk, kanári-szigeteki, galíciai és valenciai autonomista pártok szövetsége²⁸ és az Európai Elkötelezettség (CpE) koalíció – a 2014-es Európai Tavasz (PE) utóda – amely baloldali nemzetiségi pártokat tömörít.²⁹ A harmadik koalíció a zömmel függetlenség- vagy népszavazáspárti³⁰ nemzetiségi erőket tömörítő Köztársaságokat Most (*Ahora Repúblicas*), amelynek tagjai az ERC, az EH Bildu, a Galíciai Nemzeti Blokk (BNG), illetve kisebb asztúriai, aragóniai és Kaná-

²⁷ Jelen írásban nem kívánjuk vizsgálni a Katalán Szocialista Pártot, a PSOE katalóniai szövetségését, mert habár két EP-mandátummal is rendelkeztek a 2014-2019-es ciklusban, katalán jellegű rendezvényekben nem voltak aktívak.

²⁸ Tagjai a Baszk Nemzeti Párt (PNV), a Kanári Koalíció – Kanári Nemzeti Párt (CCa-PNC), a Galíciai Elköteleződés (CxG), a Baleár-szigeteki Javaslat a szigetekért (El Pi), a Valenciai Demokraták (VD), valamint a PNV-hez kötődő navarrai Igen a Jövőre (GBai).

²⁹ Tagjai a valenciai Kompromís, a Baleár-szigeteki Mallorcának többet (MÉS), a galíciai Tömegben (En Marea), az Aragóniai Unió (CHA), az Új-Kanáriaiak (NCa), a Kasztíliai Párt (PCAS), a ceutai arabok jogaiért küzdő Makréla Koalíció (*Caballas*), a helyi berber közösséghez kötődő Koalíció Melilláért (CpM), illetve két andalúziai regionális párt, az IzA és az Iniciativa.

³⁰ Azon politikai erők, amelyek azért küzdenek, hogy az általuk képviselt terület lakossága népszavazáson nyilváníthasson véleményt a Spanyolországtól elszakadás és önálló állam létrehozásának kérdésében.

ri-szigeteki pártok.³¹ A szövetség a 2014-es Baloldaliak a Döntési Jogért (EPDD) és a Népek Döntenek (LPD) választási koalíciók résztvevőiből jött létre; az előző a katalán, a második a többi politikai erőket fogta egybe öt évvel ezelőtt. A negyedik 2019-es koalíciót pedig a Puigdemont volt katalán elnökhöz kötődő függetlenségpártiak hozták létre Szabadok Európáért (*Junts*) néven.³² Nemzetiségi irányvonalat követő pártok ezen koalíciókon kívül is indultak, így például a Katalóniai Zöld Kezdeményezés (ICV) szélsőbaloldali pártokkal koalícióban indult és szerzett mandátumot 2014-ben, miként Katalóniában a PSOE helyi szövetségese, a PSC jutott EP-mandátumokhoz.

A választási szövetségek 2014-ben és 2019-ben a következő szavazat- és mandátumszámot szerezték Spanyolországban:

3. táblázat. A spanyolországi nemzetiségi koalíciók eredményei a 2014-es és 2019-es EP-választáson³³ (Szerző szerkesztése)

Pártszövetség	Év	Szerzett EP-mandátum	Szerzett szavazat	Szavazatok aránya az összes spanyolországban	A mandátumok eloszlása
1. CEU	2014	3	851.971	5,40%	2 katalán, 1 baszk
1. CEUS	2019	1	633.265	5,61%	1 baszk
2. PE	2014	1	302.266	1,92%	0,5 valenciai ³⁴

³¹ Sorrendben a Andecha Astur (AA), a Puyalón de Cuchas, a Kanári Nemzeti Alternatíva (ANC), a Kanári Nemzeti Kongresszus (CNC) és a Népegység (UP).

³² A koalíció tagjai a Katalóniai Demokratikus Konvergencia (CDC), a Katalán Európai Demokrata Párt (PDeCAT) és a Carles Puigdemont elnökölte Együtt Katalóniáért (JxCat).

³³ Az adatok forrása: *Elecciones Europeas 25 de mayo de 2014*, <http://www.historiaelectoral.com/eu2014.html>, illetve *26 M Elecciones Europeas 2019*, <https://resultados.eleccioneslocaleseeuropeas19.es/#/es/eu/resultados/total> letöltés ideje: 2019.06.02.

³⁴ A pártok előzetes megállapodása értelmében a mandátum felénél a Compromís képviselője átadta a helyét az Equo zöldpárt képviselőjének.

2. CpE	2019	Nem jutott be	296.091	1,32%	0
3.a. EPDD	2014	2	630.072	4,01%	2 katalán
3.b. LPD	2014	1	326.464	2,08%	0,8 navarrai baszk + 0,2 galíciai ³⁵
3. Ahora Repúblicas	2019	3	1.257.484	5,61%	2 katalán, 1 baszk
4. Junts	2014	2 A CEU színeében szereztek mandátumot			
4. Junts	2019	2 (Brexit esetén 3)	1.025.411	4,58%	2 (3) katalán
Összesen	2014	7/54	2.110.773	13,41%	4 katalán, 1 baszk, 0,8 navarrai baszk, 0,5 valenciai, 0,2 galíciai
Összesen	2019	6 (Brexit esetén 7) /54 (Brexit esetén 59)	3.212.251	14,21%	4 (5) függetlenségpárti katalán, 1 baszk, 1 navarrai baszk

Ami a függetlenségpárti erők előretörésének ténye mellett kifejezetten érzékennyé teszi a mostani EP-választásokat Spanyolországban, az az, hogy a megválasztott függetlenségpárti képviselők kö-

³⁵ A pártok előzetes megállapodása értelmében a mandátum kétharmadánál a baszk képviselő átadta a helyét a galíciainak.

rőzés alatt vagy letartóztatásban lévő prominens személyek. Carles Puigdemont volt katalán elnök, a függetlenség 2017. október 27-i kikiáltója például úgy él már másfél éve Belgiumban, hogy körözés van ellene érvényben Spanyolországban.³⁶ Az EP Jogi Szolgálata António Tajani EP-elnök kérésére még 2019 márciusában véleményt készített, amiben az európai és a spanyol szabályokat megvizsgálva arra jutott, hogy Puigdemontnak Madridban esküt kell tennie mielőtt ténylegesen mentelmi joggal rendelkező EP-képviselővé válik, a spanyol hatóságok viszont ezt megelőzően – döntésüktől függően – akár őrizetbe is vehetik.³⁷ A helyzet furcsaságát jól érzékelteti, hogy Puigdemont a 2017. decemberi előrehozott katalán választáson regionális mandátumot is szerzett, amit azóta sem tudott átvenni.

Szintén a katalán függetlenségi törekvésekben játszott szerepe miatt van az Ahora Repúblicas listavezetője, Oriol Junqueras volt katalán alelnök 2017. november 2. óta spanyol őrizetben. Puigdemonthoz hasonlóan Junqueras is mandátumot szerzett a 2017-es előrehozott katalóniai választáson, de a spanyol Legfelsőbb Bíróság bírāja mandátumát – illetve Puigdemont-ét és további négy megválasztott, de Junquerashoz hasonlóan letartóztatott személyét is – 2018 júliusában felfüggesztette a büntető eljárási törvény lázadással vádoltak közhivataltól eltiltását kimondó 384. szakaszára hivatkozással.³⁸ Junqueras az Ahora Repúblicas listavezetőjeként EP-mandátumot is szerzett; az ő és Puigdemont mandátumainak

³⁶ A spanyol hatóságok 2017 decemberében visszavonták a Puigdemont ellen kiadott nemzetközi körözést, viszont 2018 márciusában – amikor egy finnországi út miatt elhagyta Belgiumot – ismét kiadták, aminek a következtében a német hatóságok először őrizetbe vették, majd óvadék fejében szabadlábra helyezték és kilátásba helyezték, hogy a közpénzek elsikkasztásának spanyol vádjára tekintettel kiadják Spanyolországban, ahol viszont emellett lázadásért is körözik. Végül 2018 júliusában Spanyolország ismét ejtette a nemzetközi elfogató parancsot, amit követően Puigdemont visszatérhetett Belgiumba.

³⁷ A jogi vélemény elérhető https://www.ara.cat/2019/04/18/EP_elections_in_Spain_and_immunity_of_MEPs.pdf?hash=2db607afffe949bfcdf808d2a4be429134b9009f letöltés ideje: 2019.06.02.

³⁸ Rincón, Reyes: Llarena cierra el sumario del 'procés' y suspende como diputados a Puigdemont y Junqueras. *El País*, 2018.07.10. Letöltés helye: www.elpais.com; letöltés ideje: 2019.07.05.

kérdése vélhetően komoly kihívás elé fogja állítani a spanyolországi jogászokat és politikusokat.

Még egy említendő esemény történt Katalóniában az EP-választás napján: szűk előnnyel, de a modern történelemben először választottak a szavazók függetlenségpárt ERC-s polgármestert Barcelona élére egy korábbi EP-képviselő személyében, aki azonnal egyértelművé tette, hogy – habár a képviselőtestületben nem rendelkezik többséggel – Barcelonát „a köztársaság fővárosává” kívánja tenni.³⁹

3. 3. Olaszország (Dél-Tirol)

Az Appennini-félsziget államának politikai átalakulásai Európa szerte meghatározó fontosságú, ebben az írásban azonban nem ezzel, hanem mindössze egy területében és lakosságában is kis részével, Dél-Tirollal kívánunk foglalkozni. A német többségi lakosságú terület az első világháború után került Olaszországhoz, majd az 1960-as évektől kezdődött meg annak az autonómiának a kiépítése, amely mára etalonná vált. A régió fő politikai ereje a Dél-Tiroli Néppárt (SVP), amely 1948-tól 2013-ig többségben volt a regionális tanácsban. Először 2008-ban nem sikerült a szavazatok több mint felét megszereznie, majd 2013-ban már a regionális tanács képviselői helyeinek többségét sem. A 2018-as regionális választáson tovább csökkent a szavazatainak aránya és a képviselői helyeinek száma (41,9%, illetve 15 hely a 35-ből).

Amíg a 2000-es évek végén, 2010-es évek első felében a függetlenségi pártok, addig 2018-ban az 5-csillagos Mozgalomtól elszakadt, az ausztriai liberális NEOS-szal szoros kapcsolatot ápoló, direkt demokráciát és környezetvédelmet célul tűző interetnikus centrista párt, a 15,2%-ot elérő *Team Köllensperger* (TK) szorította meg az SVP-t. Mindennek következménye egyrészt a Dél-Tirol Olaszor-

³⁹ *Maragall gana a Colau en votos en Barcelona pero empatan en concejales – Los republicanos adelantan a Barcelona en Comú por 4.833 votos.* 2019. május 27. https://elpais.com/ccaa/2019/05/26/catalunya/1558900767_992214.html letöltés ideje: 2019.06.02.

szágtól való elszakadását célul tűző pártok, a *Die Freiheitlichen* és a *Südtiroler Freiheit* gyengülése lett – kettejük 2013-as 25% körüli eredménye 2018-ban 12%-ra olvadt – másrészt pedig az interetnikus pártok térnyerése az alapvetően etnikai pártokra épülő dél-tiroli politikai életben: a TK mellett ugyanis a Zöldek is így határozzák meg magukat. A TK és a Zöldek 2018-ban együtt 22%-ot értek el.

Az olasz EP-választások kisebbségi pártokra vonatkozó speciális szabályai miatt – habár alkalmaznak egy országos 4%-os választási küszöböt, az 50 000-nél több szavazatot szerző kisebbségi pártoknak jár EP-mandátum – a dél-tiroli németiség képes egy EP-képviselői hely megszerzésére.⁴⁰ Bármennyire is átalakulóban van a dél-tiroli politika, az SVP bejutása továbbra sem forog veszélyben, sőt 2019. május 26-án a párt mind a szavazatszámát, mind arányát növelni tudta 2014-hez képest. Az SVP ráadásul a régió belüli szavazatarányát is növelte a 2018-as eredményéhez képest, 46,5%-ot kapott az egy évvel ezelőtti 41,9% után, de nem tudott 50% fölé kerülni.⁴¹

3. 4. Szlovákia

Északi szomszédunkban a 2004-2014 közötti minden EP-választáson két magyar nemzetiségű képviselő szerzett mandátumot: 2004-ben és 2009-ben mindkettő az MKP, 2014-ben pedig egy-egy az MKP és a Most-Híd színeiben. Az országban az EP-választásokon való részvétel kirívóan alacsony: 2004-ben 16,96%, 2009-ben 19,64%, 2014-ben 13,05%, 2019-ben pedig 22,74% volt, minden esetben a legalacsonyabb az összes EU-tagállam között. A magyarság 2019 előtt némileg – de nem sokkal – aktívabb volt a választásokon, mint a szlovák szavazók: a magyar, illetve vegyes párt sorrendben 13,24%-ot, 11,33%-ot, illetve 6,53 és 5,83%-ot kapott. Szavazataik

⁴⁰ Az északnyugati olasz választási körzetben indult egy autonomista lista, az *Autonomie per l'europa* is, de mindössze 17,629 szavazatot gyűjtött, ebből 6,904-et Valle d'Aostában, 6,756-ot pedig Lombardiában. <https://elezioni.interno.gov.it/europee/scrutini/20190526/scrutiniEI> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁴¹ *Europee, Regionali e Comunali del 26 maggio 2019*, <https://elezioni.interno.gov.it/europee/scrutini/20190526/scrutiniEI2040140000> letöltés ideje: 2019.06.02.

a magyar tömbterületre koncentráltak: 2014-ben a magyarlakta járások közül a Most-Híd a dunaszerdahelyi és a rozsnýói járásokban, illetve Kassa és Pozsony városokban tudott győzni, a többiben – leszámítva a losonci, rimaszombati, Kassa-környéki, tóketerebesi és nagymihályi járásokat – az MKP győzedelmeskedett.

A 2019-es választás azonban összeomlást okozott: egyik párt sem érte el az 5%-os küszöböt. Az etnikai párt MKP a kampányát a magyarországi kormánypártok bevándorlásellenes, a hagyományos, nemzeti és keresztény értékeket középpontba helyező kampányához igazította,⁴² míg a magát magyar-szlovák vegyespártként kezelő Most-Híd kampányjelszavai a környezetvédelem, kisebbségvédelem és a biztonság voltak.⁴³ Az MKP éppen lecsúszott a küszöbről 4,96%-os eredményével,⁴⁴ de a Most-Híd 2,59%-a a párt jövőjét is megkérdőjelezheti. A mostani választáson MKP mintegy 33%-kal, 36.629-ről 48.929-re növelte szavazatainak számát 2014-hez képest – miközben a szlovákiai részvétel 75%-kal haladta meg a 2014-est – míg a Most-Híd akkori szavazóinak több mint 20%-át elvesztette: 32.708-ról 25.562-re csökkent a pártot támogatók száma.⁴⁵

A déli, magyarlakta járásokban a részvétel alacsonyabb volt az országos átlagnál, de az urnákhoz járuló választók jelentős arányban szavaztak át szlovák pártokra.⁴⁶ A Most-Híd legjobb, 23,48%-

⁴² Az MKP célkitűzései és jelöltjei a 2019-es EP-választáson, <https://www.mkp.sk/ep-jeloltok-2019>, letöltés ideje: 2019.06.02.

⁴³ *Válasszunk egy jobb Európát*, <https://www.most-hid.sk/hu/europai-parlamenti-valasztasok-2019>, letöltés ideje: 2019.06.02.

⁴⁴ Az MKP győzedelmeskedett a Dunaszerdahelyi, Galántai, Végsellyei, Komáromi, Érsekújvári, Lévai, Nagykürtösi, Rimaszombati és Rozsnýói járásokban, így kijelenthető, hogy ezek a területi egységek képviselő nélkül maradtak Strasbourgban a 2019-2024-es időszakra.

⁴⁵ A 2014-es adatok forrása: http://volby.statistics.sk/ep/ep2014/EP-dv/Tabulka3_en.html letöltés ideje: 2019.06.02.

⁴⁶ A járási részvételi adatok elérhetőek: <http://volbysr.sk/sk/data01.html> letöltés ideje: 2019.06.02. A településekre és járásokra bontott eredmények interaktív térképen elérhetőek: <http://volbysr.sk/sk/data02.html> letöltés ideje: 2019.06.02. A dél-szlovákiai régió településekre lebontott adatai megtalálhatóak: *Az EP-választás eredményei a felvidéki településeken. Felvidek.ma*, 2019.05.31. Letöltés helye: www.felvidek.ma; letöltés ideje: 2019.06.02.

os eredményét a Dunaszerdahelyi járásban érte el – ez a második helyre volt elég ott – majd a ruszinlakta északkeleti Felsővízköz (*Svidnik*) és Mezőlaborc következtek 17,13, illetve 15,43%-kal, amelyeket a Komáromi járás követett 12,97%-kal. Az MKP legjobb eredményét a Komáromi és Dunaszerdahelyi járásokban érte el 48,77% és 44,73%-kal,⁴⁷ majd az Érsekújvári és Rimaszombati járások következtek 25,41%, illetve 24,74%-kal. 20% feletti eredményt ért el a magyar párt a Galántai, Vágsellyei, Nagykürtösi és Rozsnyói járásokban is.⁴⁸

Az EP-választási kudarc – ha megengedhető ennyi személyes megjegyzés – inkább a pártok társadalmi beágyazottsága csökkenésének következménye, mint Csáky Pál és Nagy József EP-képviselői munkájának negatív minősítése, hiszen ők erejükön felül teljesítettek a 2014-2019-es ciklusban.⁴⁹ Az tény, hogy a Most-Híd az elmúlt években elveszítette a szlovák nemzetiségű választói jelentős részét, míg az MKP évek óta az 5%-os küszöb környékén egyensúlyoz – 2010 óta képtelen bejutni a pozsonyi törvényhozásba, de stabilan tartja önkormányzati pozícióit – viszont a mostani kudarc mégis nagyon súlyos, különösen amiatt, hogy a magyarság lakossági aránya matematikailag akár két párt számára is átléphetővé tenné a választási küszöböt átlagos mozgósítással is. A kudarc egyértelműsíti ugyanis, hogy a két politikai erő nem képes jól megszólítani a magyar választókat. Az EP-képviselőt, az „európai hang” elvesztésének következményei egyelőre beláthatatlanok, de az szinte biztos, hogy fel kell vetődnie az egy párt visszaállítása kérdésének és a majdani egységes párt politikai irányvonala újra szabásának annak érdekében, hogy a szlovákiai magyar közösség hiteles opcióként tekintsen rá.

⁴⁷ Ez az első és harmadik legmagasabb érték, amit szlovákiai párt választókerületben a 2019-es EP-szavazáson elért, a második legmagasabb a győztes PS/SPOLOU koalíció pozsonyi óvárosban szerzett 46,70%-a volt.

⁴⁸ Az adatok forrása a Szlovák Választási Hivatal interaktív térképei: <http://volbysr.sk/sk/data02.html> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁴⁹ Ezzel kapcsolatosan ld. Manzinger Krisztián: Konstruktív párbeszéd vagy párhuzamos monológok? – Az Európai Parlament nemzetiségi vonatkozású tevékenysége 2014-2019 között. In: *Kisebbségi Szemle*. 2019/2.

3. 5. Románia

A romániai magyar közösség lakosságon belüli aránya lényegesen alacsonyabb, mint a szlovákiai magyarságé, de az országnak járó több EP-képviselő (32, a Brexit után 33) okán az 5%-os küszöb elérése esetén egyből legalább két EP-képviselőt tudnak Strasbourgba küldeni. Románia – a 2007. január 1-jei EU-csatlakozását követően – 2007 novemberében „időközi” EP-választást tartott, amelyen a lakosság szűk 30%-a (29,46%) vett részt, viszont a magyarság számarányánál lényegesen jobb eredményt ért el. Ennek oka a magyar közösségen belül a 2000-es évek közepére kicsúcsosodó politikai megosztottság és az RMDSZ mellett Tőkés László volt királyhágómelléki református püspök független jelöltként való indulása volt. Az RMDSZ akkor 5,52%-ot szerzett, Tőkés pedig 3,44%-ot, vagyis a két magyar erő együtt 8,96%-ot. A Romániának ekkor járó 35 EP-képviselőből így három magyar nemzetiségű lett. A választáson Kovászna megyében Tőkés László legyőzte az RMDSZ-t, Hargitában az RMDSZ hajszállal, de nyerni tudott, míg Marosban és a többi erdélyi megyében lényegesen több szavazatot szerzett, mint a független jelölt.

Tanulva a 2007-es eseményekből, a magyarság 2009-ben közös listán indult, amely 8,92%-ot szerzett hasonlóan alacsony, 27,67%-os részvétel mellett, újra három EP-képviselőt küldve Strasbourgba – ekkor Tőkés László az RMDSZ listáját vezette. A magyar lista nemcsak a három székelyföldi megyében, de Biharban, Szatmárban és Szilágyban is az első helyen futott be.⁵⁰ 2014-ben ismét megosztódott a magyarság: Tőkés László a magyarországi kormánypártok listáján szerzett mandátumot, az RMDSZ pedig – 32,44%-os részvétel mellett – a lakossági számarányhoz közelítő, 6,29%-os eredményt érve el két EP-képviselőt küldött Strasbourgba, miközben abszolút többséggel nyerte Hargita és Kovászna, relatív többséggel pedig Maros, Szatmár és Szilágy megyéket.

⁵⁰ A választás kapcsán ld. Bognár Zoltán: A 2009-es romániai európai parlamenti választások. In: *Pro Minoritate* 2009/ősz, 153–170.

2019-re az RMDSZ egy viszonylag összetett, a magyar közösség igényeire reflektáló, 5 fókuszponton – európai kisebbségvédelem, fejlesztések, gazdák érdekképviselete, Románia mélyebb integrációja,⁵¹ a fiatal generációk érdekeinek jobb figyelembe vétele – tartalmazó választási programot készített.⁵² Meglepetésként hatott azonban a kampány során a 12 éve az EP-ben dolgozó Sógor Csaba EP-képviselő be nem jutó helyre sorolása az RMDSZ-listáján 2019. március 1-jén. Annak kiderítése a jövőre vár, hogy ez mennyiben járult hozzá a korábbiaknál lényegesen gyengébb, 5,26%-os, de a bejutáshoz szükséges szintet még teljesítő eredményhez. Különösen figyelemre méltó viszont az a sajtóban is nagy figyelmet kapott tény,⁵³ hogy az Erdélyen, Bukaresten és Bákó megyén⁵⁴ kívül leadott 27,251 szavazat⁵⁵ nélkül az RMDSZ nem lépte volna át az 5%-os küszöböt.⁵⁶ Azonban ahogy a bevezetőben hangsúlyoztuk, azt is tekintetbe kell venni ennek kapcsán, hogy a csökkenő RMDSZ-es szavazati arány a közel 60%-kal megemelkedett romániai választói

⁵¹ Csatlakozás a schengeni és az euróövezetbe.

⁵² Az RMDSZ programja az európai parlamenti választásokra, http://ep19.rmdsz.ro/info_item/valasztasi-program/, letöltés ideje: 2019.06.02.

⁵³ A sajtóban a választás után megjelentek a román kormánypárti Szociáldemokrata Párthoz (PSD) kapcsolódó forrásokra hivatkozással olyan hírek, miszerint az RMDSZ Kárpátokon túli jó eredményeit – például Teleorman megyében a 2011-es népszámlálás csak 18 magyart mutatott ki, de a 2019-es EP-szavazáson 669 szavazatot kapott az RMDSZ – egy titkos PSD-RMDSZ megállapodás révén kapta a magyar formáció. *Teleorman: 18 etnici maghiari au adus 669 de voturi pentru UDMR. Surse: Înfelegere Dragnea-Humor (sic!) Newsweek Romania*, 2019.05.28. www.newsweek.ro; letöltés ideje: 2019.06.02. Egyes vélekedések szerint a nagyszámú Kárpátokon túli szavazatot az Orbán Viktor magyar miniszterelnök iránti szimpátia hozta, lásd: Antal Árpád szerint Orbán Viktor „generálta” a Kárpátokon túli RMDSZ-voksokat. *Krónika*, 2019.05.29. Letöltés helye: www.kronika.ro; letöltés ideje: 2019.06.02., míg mások szerint a PSD tudatosan segítette az RMDSZ-t az 5%-os küszöb átlépésében, lásd: Megvan a trükk – Így juthatott be az RMDSZ. *Erdely.ma*, 2019.05.29. Letöltés helye: www.erdely.ma; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁵⁴ Ehhez a megyéhez tartozik a magyar többségű egykori határfalu, Gyimesbükk, illetve itt élnek nagyobb számban és RMDSZ-es szervezethez a moldvai csángók.

⁵⁵ Az adatok forrása: Cozmei, Victor - Popica, Ovidiu: *HARTĂ INTERACTIVĂ Rezultatele finale la europarlamentare în ficare județ din țară. Vezi cât au luat marile partide și independenții / USR-Plus câștigă în București, Cluj, Iași, Constanța, Timiș, Zalău și Brașov. Hotnews*, 2019.05.27. Letöltés helye: www.hotnews.ro; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁵⁶ Az 5%-os küszöb 453,491 szavazat volt, az RMDSZ összesen 476,777 szavazatot szerzett.

részvétel mellett lényegesen – mintegy 50%-kal – több szavazatot jelentett, mint amit a szövetség 2014-ben gyűjtött.

Nem a magyarok alacsonyabb százalékarányos részvétele volt az egyetlen, ami az RMDSZ eredményeit rontotta. Már a választás éjszakáján nyilvánvaló lett, hogy a magyar szavazók egy része román pártokra voksolt, ez eredményezte a magyar etnikai aránynál szignifikánsan rosszabb RMDSZ-es eredményt Hargita és Szatmár megyét leszámítva szinte mindenhol: Kovásznában 69,01%-ot kapott a magyar szövetség EP-listája a magyarság 2011-es 73,74%-os megyei aránya helyett.⁵⁷ Marosban az arány 33% volt 38,09% helyett, Biharban 19,34% 25,27% helyett, Kolozsban pedig 9,96% 15,93% helyett.⁵⁸ Az eredmények és főleg az okok mélyebb elemzésére jelen írásban nincs lehetőség, de ahogy a szlovákiai magyarság kapcsán hangsúlyoztuk, úgy vélhetően a romániai magyarság esetében is szükséges lesz a politikai érdekképviselő hitelességének javítása, máskülönben a magyar politikai érdekérvényesítés az önkormányzatokba szorul vissza akár már a közeli jövőben.

3. 6. Délvidék és Kárpátalja

Az EU-n kívüli szerbiai és ukránjai területek vizsgálatba vonását egyrészt az ott élő magyar állampolgárok száma indokolja, másrészt pedig a magyarországi kormánypártok listáján induló

⁵⁷ Háromszéken a magyarok egy része román pártra szavazott. *Magyar Szó Online*, 2019.05.27. www.maszol.ro; letöltés ideje: 2019.06.02. Antal Árpád, Sepsiszentgyörgy polgármestere ebből többek között az Erdélyi Magyar Nemzeti Párttal és a Magyar Polgári Párttal is tárgyalásokat javasolt, hogy a 2020-as parlamenti választásokon az RMDSZ-nek ne legyen magyar ellenzéke. Forrás: Győzött az önvédelmi reflex, de van, amin gondolkodni. *Háromszék*, 2019.05.28. Letöltés helye: www.3szek.ro; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁵⁸ Különösen gyenge eredményt ért el az RMDSZ a városokban: Nagyváradon mindössze 14,67%-ot, Marosvásárhelyen pedig 35,14%-ot kapott: *Prefectura a anunțat oficial rezultatele alegerilor europarlamentare și ale referendumului în Bihor. Vezi cum s-a votat pe localități!* *eBihoreanul*, 2019.05.28. Letöltés helye: www.ebihoreanul.ro; letöltés ideje: 2019.06.02. *Europarlamentare la Târgu Mureș: Partidul primarului Dorin Florea, sub 5%. Cine a luat cele mai multe voturi. Zi de zi*, 2019.05.27. Letöltés helye: www.zi-de-zi.ro; letöltés ideje: 2019.06.02.

Vajdasági Magyar Szövetséghez (VMSZ) és Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséghez (KMKSZ) tartozó politikusok. Első ízben 2014-ben került fel Deli Andor és Bocskor Andrea e közösségek képviselőjeként a Fidesz-KDNP listájára, majd 2019-ben újrázási lehetőséget kaptak. A VMSZ – tekintettel arra, hogy jelöltje a magyarországi kormánypártok listáján indult – 2019-es EP-kampányában a helyi EP-képviselő érdekérvényesítő képessége mellett a Fidesz-KDNP bevándorlásellenes kampányüzeneteit is közvetítette,⁵⁹ míg a KMKSZ esetében kampányolásról nem lehetett szó, ugyanis Ukrajna nehezen tolerálja a kettős állampolgárságot – Szerbiával ellentétben. A magyarországi eredményeknek köszönhetően Bocskor Andrea és Deli Andor folytathatják saját közösségük és Európa érdekében a 2014-2019-es ciklusban megkezdett tevékenységüket.

3. 7. Bulgária

Az országban – Romániához hasonlóan – 2007-ben tartották az első EP-szavazást, amelyen máris volt egy sokat vitatott döntés: 232.000 – köztük 185.000 Törökországban élő – bolgár állampolgárt kizártak – az akkori 6.741.000 választópolgár közül – a szavazásból azon a címen, hogy nem éltek az EU területén a megelőző három hónapban legalább 60 napot.⁶⁰ A török közösséget képviselő – Bulgáriában tilos etnikai pártok létrehozása – Jogokért és Szabadságokért Mozgalom (JSZM) akkor végül 28,6%-os részvétel mellett 20,26%-os eredménnyel négy EP-képviselői helyet szerzett meg a Bulgáriának járó 18-ból. A 2009-es választáson – 37,5%-os részvétel mellett – csak 14,14%-ot szereztek, ami három mandátumot ért, majd 2014-ben 35,84%-os részvétel mellett ismét négy EP-képviselői helyet kaptak a 17,27%-os eredményükkel.

⁵⁹ A kampányrendezvények kapcsán: <http://www.mindannyian.rs/kampanyesemeyneink>, letöltés ideje: 2019.06.02.

⁶⁰ 185 000 изселници в Турция извън избирателните списъци за евровота. / 185 000 izselinci v Turcija izvan izbiratelnite spisaci za Evrovota. *Mediapool*, 2007.04.06. Letöltés helye: www.mediapool.bg; letöltés ideje: 2019.06.02.

A 2019-es választásra a JSZM a *Különböző, de egyesült – A mi Európánk* című kampányt hirdette meg, amelynek középpontjában a bolgár gazdaság felzárkóztatását, a munkahelyteremtést, az oktatás és az egészségügy színvonalának emelését és a környezetvédelmet helyezték.⁶¹ A választáson 16,55%-ot szereztek, ami a korábbi négy helyett három EP-mandátumot jelentett a pártnak. A szavazatok a török lakta régiókra koncentráálódtak: a legjobb eredményét, 65,34%-ot a déli, kétharmadrészben törökök lakta Kardzhali régióban érte el. Az északkeleti régió volt a párt másik bázisa: 49,66%-ot kapott a felerészben török Razgrad régióban, illetve második helyen végzett az egyharmadrészt török Szilisztra és Sumen régiókban 36% körüli eredményekkel, viszont abszolút többséget (51,87%) ért el a hivatalosan szintén csak harmadrészben töröklakta Targoviste régióban.⁶²

3. 8. Egyesült Királyság

A 2019-es EP-választás meglepetéseinek egyike annak Egyesült Királyságbeli megrendezése volt, a 2016-os Brexit-népszavazás ellenére. Az Egyesült Királyság nem unitárius állam: az 1997-es alkotmányreformot követően Észak-Írországban, Skóciában és Walesben is regionális kormányzatok és parlamentek jöttek létre, amelyekbe bejutásért az országos pártok mellett regionális nemzetiségi pártok is versenyeznek.

Skóciában a Skót Nemzeti Párt (SNP) a 2000-es évek második felében vált domináns politikai erővé, amely 2009-ben – először a történelemben – majd 2014-ben is megnyerte a skóciai EP-választást, 2014-ben megszervezett egy – London által elismert, de sikertelen – függetlenségi népszavazást, majd a 2016-os Brexit-szavazást követően az EU-ban maradás mellett kampányolva új dinamikát ho-

⁶¹ ПРОГРАМА – РАЗЛИЧНИ, НО ОБЕДИНЕНИ – НАШАТА ЕВРОПА! / *Programa – Razlicin, no obedineni – Nasata Evropa*. Letöltés helye: www.dps.bg letöltés ideje: 2019.06.02.

⁶² A választási eredmények forrása a <https://results.cik.bg/ep2019/rezultati/index.html> letöltés ideje: 2019.06.02.

zott az elszakadási mozgalomba. Észak-Írországbán 2009-ben első ízben végzett a Sinn Féin első helyen EP-választáson.⁶³ Az észak-ír társadalom megosztottsága – ami a Brexit-szavazás eredményeiben is meglátszott⁶⁴ – 2017-ben a regionális kormányzat bukásához vezetett, amit azóta sem sikerült újraalakítani.⁶⁵ Walesből az európai parlamenti választási törvény 1999-es módosítása óta mindig jutott be egy – 1999-ben kettő – walesi nemzetiségi EP-képviselő a strasbourg-i parlamentbe, de ahogy a Brexit-szavazás is megmutatta, Wales lakossága politikai preferenciák szempontjából hasonlít az angliaira.

A 2014-2019-es időszakban az érintett nemzetiségi pártokhoz – SNP, Sinn Féin és Plaid Cymru (PC) – tartozó EP-képviselők nemcsak kifejezetten aktívak voltak a strasbourg-i parlamentben, de szemben a más országok nemzetiségi képviselőitől megszokottakkal, mind régiójuk függetlenségének támogatóiként léptek fel.

A nemzetiségi pártok 2019-es EP-kampányát a Brexit elvetése határozta meg: a Plaid Cymru Wales egyetlen meghatározó maradás párti politikai formációjaként a Brexit „legyőzése”,⁶⁶ sőt a Brexit esetén akár egy walesi függetlenségi referendum lebonyolítása,⁶⁷ az SNP Skócia Brexit-et elutasító hangjának hallhatóvá tétele,⁶⁸ a Sinn Féin pedig az egységes európai Írország érdekében kérte a

⁶³ Ennek oka elsősorban az volt, hogy a kiléptek brit unionista DUP-ból a katolikus írekkel való hatalommegosztást elutasítók, akik nem sokkal maradtak el a DUP eredménye mögött. Grúber Károly: Aszimmetrikus brit devolúció és a 2009-es EP-választások. In: *Pro Minoritate* 2009/ ősz, 139.

⁶⁴ A magukat ír nemzetinek tartók 88%-a a maradásra, míg a brit unionisták 66%-a a kilépésre szavazott. John Garry: *The EU referendum Vote in Northern Ireland: Implications for our understanding of citizens' political views and behaviour*, <https://www.qub.ac.uk/brexit/Brexitfilestore/Fileupload,728121,en.pdf>, 2. letöltés ideje: 2019.06.02.

⁶⁵ A 2017-es választáson a brit unionista pártok első ízben nem szereztek többséget Észak-Írország 1921-es megalakulása óta.

⁶⁶ *Why vote Plaid Cymru?* https://www.partyof.wales/plaid_europe letöltés ideje: 2019.06.02.

⁶⁷ *Independence referendum for Wales if Brexit goes ahead without People's Vote*. 2019. április 26. https://www.partyof.wales/independence_referendum_if_brexit_without_people_vote letöltés ideje: 2019.06.02.

⁶⁸ *5 reasons why you should vote SNP at the EU Elections*, <https://www.snp.org/5-reasons-why-you-should-vote-snp-at-the-eu-elections/> letöltés ideje: 2019.06.02.

választók bizalmát.⁶⁹

A szavazás e pártok sikerét hozta: az SNP az Orkney- és Shetland-szigeteket leszámítva valamennyi skóciai választókerületben az első helyen végzett és a korábbi kettő helyett három mandátumot szerzett meg a Skóciának járó hatból. Alig pár nappal a szavazás után, 2019. május 28-án a skót kormány már be is terjesztett egy törvényjavaslatot az edinburghi parlament elé, amely egy jövőbeni függetlenségi népszavazás szabályait kívánja rögzíteni.⁷⁰ Walesben a PC 50%-kal javítva a 2014-es eredményét 22,4%-on végzett és így megtartotta az EP-képviselői helyét. (Walesben azonban – hasonlóan az Egyesült Királyság nagy részéhez – a Brexit párt nyerte a szavazást, habár az országos átlagnál jóval alacsonyabb, 31,3%-os eredménnyel.) Észak-Írországban a SF is képes volt megőrizni a mandátumát. Kifejezetten érdekesen alakult azonban a három észak-ír mandátum elosztása: a SF mellett ugyanis természetesen a brit- és Brexit-párti Demokrata Unionista Párt is megtartotta a székét, viszont a harmadikat egy Brexit-et ellenző helyi erő, a liberális Alliance kapta, amely több mint megduplázva a 2019-es eredményét, kiszorította a harmadik EP-képviselői mandátumot korábban tartó, szintén brit és kilépéspárti UUP-t.

3. 9. Észtország és Lettország

A két északi balti államba többnyire a szovjet megszállás idején beköltöztetett orosz nyelvűek – hivatalosan mindkét országban negyedét a lakosság teszik ki – jelentős részének továbbra sincs észt,⁷¹

⁶⁹ *Sinn Féin fighting for Ireland in Europe*, <https://www.sinnfein.ie/contents/53729> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷⁰ *Next steps on Scotland's future: ministerial statement*. 2019. május 29. <https://www.gov.scot/publications/ministerial-statement-next-steps-scotlands-future/> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷¹ Észtországban az 1991-es függetlenség után csak azoknak, illetve leszármazottjaiknak biztosított állampolgárságot, akik az 1940-es szovjet megszállás előtt is észt állampolgárok voltak. A kezdeti 40%-os nem-állampolgár arány 2018-ra 6% körülire csökkent, miközben a lakosság 7-8%-a lett orosz állampolgár. *Number of stateless residents in Estonia drops by over 2,200 in 2018*. ERR.ee, 2019.01.03. Letöltés helye: www.news.err.ee

illetve lett⁷² vagy más EU-s állampolgársága, így ki vannak zárva az EP-választásból. Ez jelentős mértékben csökkenti a nemzetiségi képviselők megválasztásának esélyét és az általuk elnyerhető mandátumok számát. Észtországban hagyományosan a nem etnikai párt Észt Középpárt (KESK) jeleníti meg az oroszajkúak érdekeit, amely a 2004-es EP-választás óta folyamatosan tud EP-képviselőt küldeni Strasbourgba,⁷³ míg Lettországnak ez a szerep a Lettországi Oroszok Uniójára (LKS),⁷⁴ amely 2004 óta egy, és a Harmónia Pártra (SPDS) hárul,⁷⁵ amely 2009 óta szintén egy képviselőt küldött az EP-be.

Az SPDS az elmúlt időszakban mozgalmas időket él: EP-képviselője 2018 májusában Nils Ušakovs pártelnökkel, Riga akkori főpolgármesterével való összekülönbözését követően elhagyta a pártot és át ült az LKS-be, amelynek így a mandátum utolsó évére két EP-képviselője lett a Lettországnak járó nyolcból.⁷⁶ Ezt követően 2018 októberében az SPDS 19,80%-os eredményével megnyerte

ee; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷² A lett szabályozás értelmében nem-állampolgár az a személy, aki a Szovjetunió állampolgára volt, de ma nem rendelkezik semmilyen állampolgársággal. Az állampolgársággal rendelkezők aránya a lett lakosságon belül 85,9% volt 2017-ben. Az állampolgárság nélküliek 51%-a él Rigában, a lakosság 17%-át kitevé ott. Az orosz állampolgárságúak aránya a lakosságon belül 2% körüli. Forrás: *In 2017, usually resident population of Latvia declined by 15.7 thousand. Centrālā statistikas pārvalde / Latvian Central Statistical Bureau*, 2018.05.28. Letöltés helye: www.csb.gov.lv/en/statistics; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷³ A párt akkori vezetője, Edgar Savisaar 2004 decemberében együttműködési megállapodást kötött Vladimir Putyin Egységes Oroszország Pártjával, ami a KESK észt politikai karanténba szorulását eredményezte. Mindezt tovább erősítette Savisaar 2007-es kiállása a Bronz éjszaka során. A karanténból a KESK csak az ő pártelnöki tisztségéből való leváltásával tudott kikerülni 2016-ban. Hyndle-Hussein, Joanna: *Estonia: the fall of the Rõivas cabinet and the end of isolation of the Centre Party. Orosdek Studiów Wschodnich / Centre for Eastern Studies*, 2016.11.09. Letöltés helye: www.osw.waw.pl; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷⁴ 1998-2007 között Emberi Jogokért az Egységes Lettországnak (PCTVL) volt a neve.

⁷⁵ Az SPDS 2009-ben az észtországi Középpárthoz hasonlóan szintén együttműködési megállapodást írt alá az Egységes Oroszország párttal, ami a lett politikán belüli elszigetelődését eredményezte.

⁷⁶ *MEP about Riga Mayor's desires: maybe all three of his wives should be given jobs?* Baltic News Network, 2018.05.28. Letöltés helye: www.bnn-news.com; letöltés ideje: 2019.06.02.

a lett parlamenti választást, de mivel az Egységes Oroszországgal partneri viszonyban levő pártot – hasonlóan az észti Centrupárt-hoz – a többi lett politikai erő karanténban tartja, ellenzékben maradtak. Ezután 2019 januárjában Nils Ušakovs pártelnök, akkori rigai polgármester házában tartott a rendőrség házkutatást, majd április elején a kormány elmozdította a főváros kétszer újraválasztott orosz nyelvű vezetőjét. Ušakovs a két esemény között, 2019 februárjában bejelentette, hogy az SPDS jelöltjeként indul az EP-választáson, amit egyes elemzők arra vezettek vissza, hogy így próbálhat immunitást szerezni az ellene felhozott korrupciós vádak ellen.⁷⁷

A 2019-es EP-kampányban az SPDS kifejezetten baloldali gazdasági és társadalmi célokat, a regionalizmus erősítését és a nacionalizmus elleni harcot ígérte Európában és Lettországbán.⁷⁸ Ehhez nagyon hasonló célokat fogalmazott meg az LKS, de ezeken túlmenően hitet tettek a föderális Európa felé való elmozdulás – az orvosok elvándorlásának megakadályozása érdekében közösségi finanszírozásuk, a közös adópolitika, illetve a felelősségteljesebb bevándorláspolitika – mellett is.⁷⁹ Az észtiországi KESK egy részletesen kidolgozott programmal készült a kampányra, amelynek központjában az EU erősítése, a közösségi politikák hatékonyabbá tétele állt, de amely hangsúlyt helyezett a tagállamok egyenlőségére és a kisebbségi jogok tiszteletben tartására is.⁸⁰

⁷⁷ *The Most Interesting Candidates Running For European Parliament*. Radio Free Europe, 2019.05.23. Letöltés helye: www.rferl.org; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷⁸ SDP "Saskaņa" programma Eiroparlamenta vēlēšanās, <https://saskana.eu/sdp-saskana-programma-eiroparlamenta-velesanas/> letöltés ideje: 2019.06.02. A KESK szavazóbázisa az elmúlt években átalakult: habár továbbra is rá szavaz az oroszajkiúk többsége, de egyre népszerűbb a part az észtek között is. *Estonian Elections: Splits in the Centre Ground*. Europe Elects, 2019.02.25. Letöltés helye: www.europeelects.eu; letöltés ideje: 2019.06.02.

⁷⁹ *Partijas Latvijas Krievu savienība PROGRAMMA 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām*, <http://www.rusojuz.lv/lv/party/Programmas/26517-Partijas-Latvijas-Krievu-savieniba--PROGRAMMA--2019-gada-Eiropas-Parlamenta-velesanam/> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸⁰ *Eesti Keskerakonna valimisplatvorm Euroopa Parlamendi valimistel*, <https://www.keskerakond.ee/files/Eesti-Keskerakonna-valimisplatvorm-Euroopa-Parlamendi-2019-valimistel.pdf> letöltés ideje: 2019.06.02.

A szavazás komoly sikert hozott a lettországi orosz nyelvűeknek: a 17,45%-ot elérő SPDS kettő, a 6,24%-on végző LKS pedig egy mandátumot szerzett meg a Lettországnak járó nyolcból. Így Ušakovs mellett a polgármester eltávolítását kiváltó korrupciós ügy miatt 2018 decemberében lemondott korábbi helyettese, Andris Ameriks, illetve az LKS színeiben a már veteránnak számító – 2004-2018 között EP-képviselő – Tatiana Ždanoka is mandátumot szerzett. A leginkább orosz nyelvű lett régióban, Latgale-ban az SPDS 36,79%-ot, az LKS pedig 17,07%-ot, vagyis összesen 53,86%-ot,⁸¹ a fővárosban pedig 26,33%, illetve 8,38%-ot, vagyis együtt 34,71%-ot szereztek.⁸² A legoroszabb városban, Daugavpilsben még ennél is jobb, 44,01%, illetve 35,96%-ot, együtt 79,97%-os eredményt értek el.⁸³ Észtországban 14,50%-os eredménnyel a KESK-nek is sikerült az újrázás, a 2019-2024-es ciklusra is küldhetnek egy EP-képviselőt, a most második ciklusát kezdő Yana Toom-ot. Az orosz többségű Ida-Viru megyében 59,5%-ot szerzett a párt,⁸⁴ de 31,6%-kal első helyen végeztek a fővárosban, Tallinnban is.⁸⁵

3. 10. Litvánia

A legdélibb balti államban – szemben az északi kettővel – nem az orosz, hanem a lengyel kisebbség a meghatározó. Ez a közösség az, amelynek – nem számítva talán a lettországi oroszokat – a legjobban romlott a jogi helyzete az országuk EU-csatlakozása óta: nemcsak továbbra is kötelező a nevek litvánosítása, valamint tiltottak és szankcionáltak a kétnyelvű feliratok, hanem 2010-ben az ország hatályon kívül helyezte az euroatlanti integráció során elfogadott

⁸¹ Latgale, <https://epv2019.cvk.lv/pub/velesanu-rezultati/latgale> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸² Riga, <https://epv2019.cvk.lv/pub/velesanu-rezultati/riga> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸³ Daugavpils, <https://epv2019.cvk.lv/pub/velesanu-rezultati/daugavpils> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸⁴ Ida-Viru, <http://ep2014.vvk.ee/voting-results/0044.html> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸⁵ Tallinn, <http://ep2014.vvk.ee/voting-results/0784.html> letöltés ideje: 2019.06.02.

kisebbségi törvényét is. Ebben az sem jelentett a kormány számára akadályt, hogy a Litvániai Lengyelek Választási Akciója (LLRA) a 2009-es EP-választás óta folyamatosan rendelkezik strasbourgi képviselővel.

Az LLRA 2014-ben és 2019-ben is bejutott az EP-be – ekkor már LLRA-Keresztény Családok Szövetsége néven és az Orosz Szövetséggel (Ra) alkotott választási koalícióban. Az ECR-tag LLRA a 2019-es választási kampányban – a 2016-ban felvett nevének megfelelően – a keresztény értékeket, a hagyományos családot helyezte a középpontba, illetve az EU reformjának szükségességét,⁸⁶ ami végül 5,54%-os eredményt és ismét egy EP-mandátumot hozott a pártnak. A lengyel többségű Vilnius-környéki kerületben a szavazatok 43,79%-át, Šalčininkai körzetben 66,89%-át szerezték meg, míg a fővárosban és az azzal együtt számolt külföldi szavazatok között 8,75%-ot értek el.⁸⁷

3. 11. Finnország

A társnemzeti státuszú svéd közösség politikailag két csoportra oszlik Finnországban: a széleskörű területi önkormányzatot élvező svéd nyelvű Ålandon politikai pluralizmus van, míg a közösség mintegy 95%-át kitevő „szárazföldi” svédek – lévén a többségi finn szavazókkal azonos politikai mezőben léteznek – hagyományosan egy pártra, a Svéd Néppártra (SFP) szavaznak. Habár Åland hosszú ideje törekszik arra, hogy a Finnországnak járó 13 EP-mandátum egyike a szigetcsoportot illesse, a próbálkozás mindeddig nem járt sikerrel.⁸⁸ Emiatt az EP-választások során az ålandi választók – ki-

⁸⁶ „Opowiedziałem się za wartościami chrześcijańskimi i rodzinnymi”. Tomaszewski zagłosował w wyborach prezydenckich i do PE, <http://www.awpl.lt/?p=16924> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸⁷ Az adatok forrása a litván központi választási bizottság honlapja: <https://www.vrk.lt/en/2019-europos-parlamento/rezultatai?srcUrl=/rinkimai/904/2/1548/rezultatai/en/rezultataiEpDaugmVrt.html> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁸⁸ Az Åland-szigeteken az ország 5,5 milliós lakosságának csak 0,5%-a, közel 30,000 fő lakik.

vételesen – a „szárazföldi” finn politikai versenyben küzdő SFP-re, illetve bármely más „finn” pártra szavaznak, nem a saját ålandi svéd pártjaik valamelyikére.

Az ALDE-hoz tartozó SFP a mostani kampányban a húzó szlogenek – többek között – a polgárközeli, de erős Európa, a jogállamiság és a liberális demokrácia védelme, az emberi jogok és a környezet védelme, a nemi egyenlőség és a biztonság, az EU külső határainak megvédése és a közös európai menekültpolitika megteremtése, valamint Åland EP-s képviselőtének megteremtése voltak.⁸⁹ A párt 6,3%-os eredményével újabb öt évre mandátumot szerzett a strasbourgi parlamentben. Jelentősen, 9,2%-kal – 81,3%-ra – visszaesett azonban az SFP részaránya Ålandon 2014-hez képest, miközben 11,9%-ra erősödött ott a 2019. áprilisi finnországi választások győztese, a Finnországi Szociáldemokrata Párt.⁹⁰ A SFP szavazatai nagy részét a „szárazföldön”, Ålandon kívül gyűjtötte, a 116,000 szavazatból mindössze 9,000 érkezett az autonóm jogállású szigetcsopotról. A párt 10% feletti eredményt ért el a Helsink körüli megyében, 6,2%-ot a fővárosban és 25,2%-ot a nyugat-finnországi Vaasa körzetben.⁹¹

3. 12. Franciaország

Franciaország az idealizált *nemzetállam* szinonimája, viszont korántsem egynyelvű vagy egy kultúrájú. Közismert az országban élő, elsősorban közel-keleti és afrikai háttérrel rendelkező lakosok jelentős száma, de az őshonos nemzetiségek – így például az elzásziak, bretonok, baszkok, okszitánok vagy korzikaiak – is jelentős részét teszik ki a lakosságnak. A lakosság etnikai összetétele azon-

⁸⁹ *SFP:s valprogram inför EU-valet*, <https://euval.sfp.fi/valprogram/> letöltés ideje: 2019.06.02.

⁹⁰ *The constituency of the province of Åland*, https://tulospalvelu.vaalit.fi/EPV-2019/fi/vptulos_05.html letöltés ideje: 2019.06.02.

⁹¹ Az eredmények forrása sorrendben: https://tulospalvelu.vaalit.fi/EPV-2019/fi/vptulos_02.html, https://tulospalvelu.vaalit.fi/EPV-2019/fi/vptulos_01.html, https://tulospalvelu.vaalit.fi/EPV-2019/fi/vptulos_10.html, letöltés ideje: 2019.06.02.

ban nem számszerűsíthető, hiszen a franciaországi népszámlálások nem vesznek fel erre vonatkozó adatokat. Jelen cikk szempontjából Korzika említése fontos, a földközi-tengeri sziget ugyanis ismét küld EP-képviselőt Strasbourgba.⁹²

Korzika lakosságának jelentős része egyértelműen rendelkezik a franciától különböző regionális identitással, amely az elmúlt években leglátványosabban a sziget közigazgatási egyesítése kapcsán felmerült vitában mutatkozott meg. Habár a lakosság 2003-ban szűk többséggel a két korzikai megye egyesítése ellen voksolt,⁹³ a Korzikai Gyűlés⁹⁴ 2014-ben mégis jóváhagyta az egyesülést és a *collectivité territoriale*-lá⁹⁵ alakulást 2018. január 1-jével. Az egyesítés miatt tartott előrehozott regionális választáson pedig az autonómia- és a függetlenségpárti erők választási szövetsége, a *Pè a Corsica* – a speciális választási szabályoknak köszönhetően⁹⁶ – közel kétharmados többséget szerzett a Gyűlésben.⁹⁷

Ilyen előzmények után került sor a 2019-es EP-választásra, amelyen – mivel a sziget lakossága önmagában nem teszi lehe-

⁹² Említésre érdemes, hogy – az Egyesült Királyság, Olaszország, Lengyelország, Belgium és Írország mellett – Franciaország volt olyan EU-tagállam, ahol az EP-választás régiókban zajlott. Franciaországban 2004-ben vezették be ezt a gyakorlatot, majd 2019-ben álltak vissza arra, hogy az egész ország egy választókerületet alkot.

⁹³ A szavazók 49%-a támogatta, 51%-a elutasította az egyesítést.

⁹⁴ Az 1982-ben létrehozott egykamarás törvényhozás szélesebb jogalkotási hatáskörrel bír, mint a kontinentális Franciaország bármelyik más megyéje. 1992-ben létrejött a – 2018 eleje óta 11 tagú – Korzikai Végrehajtó Tanács, amely kvázi kormányként működik. A sziget igazgatásában fontos szerepet betöltő harmadik intézmény a Korzikai Gazdasági, Társadalmi és Kulturális Tanács elnevezésű tanácsadó testület.

⁹⁵ Különleges francia közigazgatási egység, amely végrehajtó hatalommal is rendelkezik a jogalkotó testület mellett. A kontinentális Franciaországban csak Korzika rendelkezik ezzel a státusszal, a tengeren túli területek közül pedig Francia Guyana, Martinique és Mayotte.

⁹⁶ A választási rendszer kapcsán lásd *Corse: cinq questions pour comprendre les élections territoriales*, *Le Figaro*, 2017. december 1. <http://www.lefigaro.fr/> letöltve: 2019.07.02.

⁹⁷ A választást követően azonnal némi feszültség keletkezett Párizs és a sziget között, mivel a francia kormány elutasította a korzikai nyelv elismerését, a bebörtönzött függetlenségi aktivisták szabadon bocsátását és a hétvégi házak vásárlásának megtiltását külföldiek részére a szigeten, habár hangsúlyozta készségét az egyeztetésekre. *French government rules out Corsican autonomy*. *EuObserver*, 2017.12.13. <https://euobserver.com/> letöltve: 2019.07.02.

tővé egy képviselő megválasztásához szükséges szavazatszám összegyűjtését – a Korzika Nép Pártja (PNC) a francia környezetvédő párt, az *Europe Écologie – Les Verts* (EELV) listáján, a Szolidáris Régiók és Nemzetek (RPS),⁹⁸ a franciaországi regionális és autonómista pártokból álló pártszövetség képviselőjelöltjeként indult. A megválasztott képviselő, François Alfonsi korábban – 2009-2014 között – már eltöltött egy mandátumot az EP-ben, aminek során megalkotta az európai nyelvi sokféleségről szóló 2013-ban elfogadott Alfonsi-jelentést,⁹⁹ így várható, hogy a 2019-2024-es ciklusban is aktív lesz nemzetiségi kérdésekben.

3. 13. Horvátország és Lengyelország

Az első pillantásra érdekes párosítást az indokolja, hogy mindkét államból volt a 2014-2019-es ciklusban olyan EP-képviselő, aki regionális etnikai érdeket jelenített meg, de nem etnikai párt színeiben szerzett mandátumot. Déli szomszédunkban Isztria,¹⁰⁰ Lengyelországban pedig Szilézia¹⁰¹ otthona identitásában a többségitől némileg eltérő szláv nyelvű közösségeknek. Ezek a közösségek nem

⁹⁸ A pártszövetségnek például elzászi német, breton, észak-katalóniai, korzikai, okszián, észak-baszk és savoyai regionális pártok a tagjai.

⁹⁹ Jelentés a kihalástól fenyegetett európai nyelvekről és az Európai Unió belüli nyelvi sokféleségről (2013/2007(INI)), elfogadva 2013. június 26-án.

¹⁰⁰ A regionális identitást gazdasági okok miatt a térségi politikai elit erősíteni próbálja, autonómia megszerzését célozva, de ebben a lakosság is partner, amit a választási eredmények és a regionális IDS politikai sikerei is egyértelműen mutatnak. Ez az isztriai identitás azonban másodlagos a horváthoz képest – aminek a régió nagy többsége vallja magát – nem keletkezett kihívást annak irányában. A kérdés kapcsán ld. Beovic, Danijela: *Europe's Rising Regionalism and the Quest for Autonomy: The Case of 'Istrian Identity'*, www.etd.ceu.hu/2013/beovic_danijela.pdf letöltés ideje: 2019.06.02.

¹⁰¹ A 2011-es lengyel népszámlálás szerint 418,000 fő deklarált sziléziai identitást elsődlegesnek – közülük 376,000, vagyis az ország lakosságának 1%-a kizárólag sziléziainak érezte magát – és további 391,000 fő másodlagosnak. Forrás: Glówny Urząd Statystyczny: *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Opracowanie przygotowane na Kongres Demograficzny W dniach 22-23 marca 2012*, 18. Letöltés helye: www.web.archive.org; letöltés ideje: 2019.06.02. A 2002-es lengyel népszámlálás mindössze 173,000 sziléziai nemzetiségűt talált az országban, ami a regionális identitás 2000-es években való megerősödését mutatja.

felelnek meg teljesen a jelen írás bevezetőjében definiált fókuszcsoporti nemzetiség fogalmának, de az érintett képviselők több esetben együttműködtek a nemzetiségi EP-képviselőkkel.

Horvátországból Ivan Jakovčić korábbi EU-ügyi miniszter és isztriai megyefőnök 2013-ban – az ország EU-csatlakozása után rendezett időközi választáson – habár egyéni jelöltként elsőprő győzelmet aratott Isztria megyében és országosan a leadott szavazatok 3,84%-át szerezte meg, mégsem jutott mandátumhoz, ezért 2014-ben már a balközép Népi Koalíció („Kukuriku”) választási szövetség tagjaként jutott mandátumhoz az Isztriai Demokrata Gyűlés (IDS) nevű párt színeiben, ismét megnyerve Isztria megyét. 2019-ben újra Isztria juttatta be az EP-be az IDS részvételével felálló Amszterdam Koalíciót, amely országosan 5,19%-ot elérve egy EP-képviselői mandátumot szerzett. Az EP-képviselő a választók döntése értelmében Isztria megye 2013 óta hivatalban levő prefektusa lesz.¹⁰²

A 2004 óta csatlakozott tagállamok közül Lengyelország az egyetlen, amely tudatosan erősítette regionális hatásköröket és identitást.¹⁰³ Ennek keretében Szilézia két választási körzetet – a 11-est és a 12-est – is kapott a 13-ból. A 12. kerületbe sorolt Opole vajdaság, ahol a lengyelországi németek többsége él, míg a szilézi-aiak megoszlanak Opole és a 11. kerületet kitevő Szilézi-ai vajdaság között. 2014-ben a szilézi-aiak képviselőjében szerzett EP-mandátumot Marek Plura, a Polgári Platform (PO) nevű korábbi lengyel kormánypárt tagja, akinek a szilézi-ai nemzetiség elismerésére a nyelv regionális nyelvvé nyilvánítására vonatkozó indítványát korábban kétszer is elutasította a varsói parlament. Plura a PO képviselője-

¹⁰² A választási szövetség toronymagasan, 41,27%-kal nyert Isztria megyében, miközben az itt gyűjtött szavazatok az országosan megszerzeteknek 40,86%-át jelentették. <https://www.izbori.hr/rezultati/index.html> letöltés ideje: 2019.06.02.

¹⁰³ A reform célja például a befolyó közpénzek elköltése jobb ellenőrzésének, a regionális fejlődés eredményesebb támogatásának, illetve a demokratikus mechanizmusok, valamint a civil társadalom fejlődésének elősegítése volt. Illés Pál Attila (2000): A lengyel közigazgatási reform kritikája, in: Bárdi Nándor (szerk.): *Konfliktusok és kezeléseik Közép-Európában*, Teleki László Alapítvány, Budapest, 246.

löltjeként – a sziléziai mozgalom támogatásával – indult a 2019-es választáson is,¹⁰⁴ de végül nem szerzett mandátumot.¹⁰⁵

4. Összegzés

A 2019-es EP-választás több fontos változást hozott, amiből – kizárólag nemzetpolitikai kérdésekre tekintve – magyar szempontból messze kiemelkedik a szlovákiai magyar közösség képviselő nélkül maradása. Ez a fejlemény természetesen következményekkel kell járjon Szlovákiában, de a jelen írás szempontjából a hangsúly arra a hiátusra esik, amit a két magyar képviselő távozása okoz. A strasbourggi és brüsszeli jelenlét ugyanis tényszerű – az adott közösségre vonatkozó – ismeretek meglétét és lobbierőt is jelent. Mindez a felvidéki magyarság számára most elveszett és nehezen látható, hogy hogyan lesz majd pótolható a 2019-2024-es időszakban. A romániai magyarság számára is intő kell legyen a mostani szavazás eredménye: egy következő romániai vagy európai parlamenti választáson, amennyiben nem javul a mozgósítás mértéke, veszélybe kerülhet az 5%-os küszöb elérése.

A 2019-2024-es időszakra kitekintéssel egyelőre absztrakt lehetőségként, de nem kizárhatóan felmerülhet, hogy a nemzetiségi EP-képviselők politikai prioritásai a korábbiakhoz képest másképp alakulnak. Ismét visszautalva a két szlovákiai magyar képviselő kiesésére – akiknek a nevéhez egy-egy fontos nemzetiségi vonatkozású EP-s állásfoglalás 2018-as elfogadása kötődik egyebek mellett – a nyugat-európai képviselők számának növekedése visszalépést hozhat a magyar nemzetpolitika szempontjából fontos, speciálisan közép-európai nemzetiségi kérdések megjelenítése tekintetében. A közép-európai nemzetiségi jelenlét gyengülése nemcsak új – a korábbi ciklushoz hasonló, jogfejlesztést sürgető – parlamenti doku-

¹⁰⁴ *Ruch Autonomii Śląska popiera Marka Plurę*. 2019.05.12. Letöltés helye: www.autonomia.pl; letöltés ideje: 2019.06.02.

¹⁰⁵ *Marek Plura: Liczę na powrót PO do chadeckich korzeni*. *Radio EM*, 2019.05.28. Letöltés helye: www.radioem.pl; letöltés ideje: 2019.06.02.

mentumok elfogadásának esélyeit csökkentheti, hanem az említett korábbi dokumentumok megvalósításának sürgetése is elmaradhat. Ezt ellensúlyozhatja Vincze Loránt RMDSZ-es képviselő, az Európai Nemzetiségek Föderális Uniója (FUEN) elnökének mandátumszerzése, különösen a FUEN által kezdeményezett Minority SafePack miatt.

Számottevő változás a baltikumi orosz EP-képviselők számának növekedése is, immár négy képviselőjük lesz Strasbourgban, illetve közējük számítva az ottani orosz szövetség támogatásával bejutó litvániai lengyel EP-képviselőt, öt. Ez a szám természetesen még messze nem elegendő áttörő eredmények eléréséhez, de érdemes a lélekszámában kisebb baltikumi oroszok EP-képviselőinek számát a külhoni magyarokéhoz hasonlítani, akik közül – ahogy hangsúlyoztuk – kettő jutott be romániai, további kettő pedig magyarországi listán.

A következő lényeges változás az – elsősorban az Egyesült Királyságból, Belgiumból és Spanyolországból érkező – függetlenségi párti képviselők erősödő jelenlétéből fakad. A 2019-es EP-választás a skót, flamand és katalán függetlenségi erők egyértelmű növekedését mutatta. A Brexit-polémia várható folytatódása, a spanyol-katalán viszony további instabilitása, illetve a flamand politikai tér átalakulása magyar szempontból kedvezőtlen fénybe helyezheti a nemzetiségi kérdéseket az EU-ban és az EP-ben. Fennáll ugyanis annak a veszélye – amennyiben a hagyományos nemzetiségi jogok iránti figyelmet nem sikerül fenntartani, akkor pedig még hatványozottabban várható ez – hogy a 2019-2024-es ciklusban a nemzetiségi kérdéskör leegyszerűsödik a függetlenség problémájára, ami magyar, de összeurópai szempontból is rendkívül szerencsétlen fejlemény lenne. Egy ilyen helyzetben ugyanis nem lenne várható az EU-s intézmények nemzetiségeknek nyújtandó támogatása, hiszen az ellenérdekeltek azzal érvelhetnének, hogy az a tagállamokat gyengíti.

A fenti megállapítások egyelőre – leszámítva a szlovákiai magyarság kapcsán mondottakat – mindössze veszélyek, feltételezések, amelyek figyelemmel és cselekvéssel megfelelő időben

kezelhetőek lehetnek. Az első konkrét kihívás azonban már 2019 őszén érkezik, amikor megalakulnak azok a frakcióközi munkacsoportok, amelyek EP-s finanszírozásban működhetnek a parlamenti bizottságok mellett. Ezek a munkacsoportok csak korlátozott számban állíthatók fel, ezért minél szélesebb, frakciókon átívelő összefogással érdemes őket létrehozásra javasolni. A korábbi ciklusokban létezett a Kisebbségi Munkacsoport – a Minority Intergroup – az újraalakítás sikeressége vagy sikertelensége ezért az egyik első indikátora lesz a 2019-2024-es ciklusban nemzetiségi vonatkozásban várható eseményeknek.